

Základní momenty právní úpravy vzdělávání cizinců v ČR

PhDr. Mgr. Monika Puškinová, Ph.D.,
specialistka na školskou problematiku

Vzdělávání cizinců je stále běžnější součástí činnosti škol v ČR. Článek popisuje základní situace, které je mateřská, základní a střední škola povinna řešit v souladu s právními předpisy.

Informace uvedené v článku se vztahují na školy veřejné, soukromé i církevní.

V textu jsou uvedeny odkazy na následující právní předpisy:

- zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, v platném znění,
- zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, v platném znění,
- zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění,
- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění,
- vyhláška č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách, v platném znění,
- vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v platném znění,
- vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění,
- vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, v platném znění.

Kategorie cizinců

Cizinci se školským zákonem dichotomicky dělí na dvě základní kategorie:

1. cizinci, kteří jsou občany Evropské unie,
2. cizinci, kteří nejsou občany Evropské unie.

Cizinci, kteří jsou občany EU

V souladu s ust. § 183b odst. 1 školského zákona se ve školském zákoně pod **občanem EU** rozumí nejen občan jednoho z 28 členských států EU, ale i občan Švýcarské konfederace a občan smluvního státu Smlouvy o Evropském hospodářském prostoru (občan Islandské republiky, Lichtenštejnského knížectví a Norského království). **Občané EU mají přístup ke vzdělávání a školským službám za stejných podmínek jako občané České republiky** (§ 20 odst. 1 školského zákona).

V souvislosti s oprávněností pobytu občana EU na území ČR a potvrzením o přechodném pobytu občana EU **upozorňují na následující skutečnosti:**

- Občan EU může v ČR pobývat bez jakéhokoli povolení po libovolně dlouhou dobu [§ 18 písm. c) zákona č. 326/1999 Sb., v platném znění].
- Občan EU není povinen požádat o potvrzení o přechodném pobytu dle § 87a zákona č. 326/1999 Sb., v platném znění.
- V případě, že potřebuje občan EU o svém pobytu na území ČR úřední potvrzení a plánuje pobývat na území ČR déle než 3 měsíce, může požádat o potvrzení o přechodném pobytu (§ 87a zákona č. 326/1999 Sb., v platném znění).
- Pouze s potvrzením o přechodném pobytu může občan EU získat rodné číslo.

Rodinní příslušníci občanů EU

Nejen občané EU, ale i jejich **rodinní příslušníci (bez ohledu na občanství) mají přístup ke vzdělávání a školským**

službám za stejných podmínek jako občané České republiky (§ 20 odst. 1 školského zákona).

Osoby, které se podle školského zákona považují za rodinné příslušníky občana EU, jsou vymezeny ust. § 183b odst. 2 školského zákona. Toto vymezení je totožné s tím, jak stanoví okruh rodinných příslušníků zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění, a to v § 15a.

§ 15a

(1) **Rodinným příslušníkem občana Evropské unie^{1b)} se pro účely tohoto zákona rozumí jeho**

- a) manžel,
- b) rodič, jde-li o občana Evropské unie^{1b)} mladšího 21 let, kterého vyživuje a se kterým žije ve společné domácnosti,
- c) dítě mladší 21 let nebo takové dítě manžela občana Evropské unie a
- d) nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii nebo takový příbuzný manžela občana Evropské unie.

(2) **Za nezaopatřenou osobu se podle odstavce 1 písm. d) považuje občanem Evropské unie nebo jeho manželem vyživovaný cizinec, který**

- a) se nejdéle do 26 let věku soustavně připravuje na budoucí povolání,
- b) se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, anebo
- c) z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopen vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

(3) **Ustanovení tohoto zákona, týkající se rodinného příslušníka občana Evropské unie, se obdobně použijí i na cizince, který hodnověrným způsobem doloží, že**

- a) je příbuzným občana Evropské unie neuvedeným v odstavci 1, pokud
 1. ve státě, jehož je občanem, nebo ve státě, ve kterém měl povolen trvalý či dlouhodobý pobyt, žil s občanem Evropské unie ve společné domácnosti,
 2. je občanem Evropské unie vyživovaný, nebo
 3. se o sebe z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nedokáže sám postarat bez osobní péče občana Evropské unie, anebo
- b) má s občanem Evropské unie trvalý vztah obdobný vztahu rodinnému a žije s ním ve společné domácnosti.

(4) **Ustanovení tohoto zákona týkající se rodinného příslušníka občana Evropské unie se použijí i na cizince, který je rodinným příslušníkem státního občana České republiky^{1a)}.**

PŘÍKLAD

Dítě se narodilo svobodné matce, občance Ruské federace. Toto dítě je také občanem Ruské federace. Matka dítěte se provdala za občana České republiky. Uvedené dítě je rodinným příslušníkem manžely občana EU.

V souvislosti s **oprávněností pobytu rodinného příslušníka občana EU na území ČR** a potvrzením o přechodném pobytu občana EU upozorňují na následující skutečnosti:

- Rodinný příslušník občana Evropské unie, který sám není občanem Evropské unie a hodlá na území pobývat přechodně po dobu delší než 3 měsíce společně s občanem Evropské unie, je povinen požádat ministerstvo o povolení k přechodnému pobytu. Žádost je povinen podat ve lhůtě do 3 měsíců ode dne vstupu na území (§ 87b odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb., v platném znění).

Cizinci, kteří nejsou občany EU („ostatní“ cizinci)

Cizincům, kteří nejsou občany Evropské unie (ve smyslu § 183b školského zákona) ani jejich rodinnými příslušníky, je věnováno ust. § 20 odst. 2 školského zákona. Ve vztahu k uvedeným „ostatním“ cizincům je nutné vyčlenit následující skutečnosti:

- a) možnost přístupu ke vzdělávání a školským službám za **stejných podmínek jako občané EU**,
- b) získání **právního postavení dítěte mateřské školy, žáka střední školy nebo studenta vyšší odborné školy** podmíněné prokázáním oprávněnosti pobytu na území ČR.

Pokud lze „ostatní“ cizince **podřadit pod některý z případů definovaných v § 20 odst. 2 školského zákona**, mají (za podmínek dále definovaných v § 20 odst. 2 školského zákona) přístup ke vzdělání a školským službám za stejných podmínek jako občané EU.

V případech uvedených v § 20 odst. 2 písm. c) a d) školského zákona (střední vzdělávání, vyšší odborné vzdělávání, předškolní vzdělávání) je získání právního postavení dítěte, žáka nebo studenta školy nebo školského zařízení podmíněno tím, že přijatý uchazeč (resp. zákonný zástupce nezletilého uchazeče) **prokáže nejpozději při zahájení¹ vzdělávání** nebo poskytování školských služeb řediteli školy nebo školského zařízení oprávněnost svého pobytu na území České republiky (§ 29 odst. 3 školského zákona). V opačném případě a přímo ze zákona (tj. ze školského zákona) pozbude rozhodnutí o přijetí uchazeče ke vzdělávání nebo školským službám účinnosti.

Vzdělávání cizinců – občanů EU v mateřské škole

Cizinci, kteří **jsou občany EU a kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EU**, mají přístup k předškolnímu vzdělávání a školnímu stravování v mateřské škole **za stejných podmínek jako občané ČR** (§ 20 odst. 1 školského zákona). Na uvedené děti se vztahuje ust. § 1 odst. 6 vyhlášky

¹ Školský zákon nevyžaduje předložení dokladu opravňujícího k pobytu již před přijetím k předškolnímu vzdělávání.